

doc. RNDr. Viliam CHVÁL, CSc. (8. 9. 1935 – 5. 3. 2007)

**Medailón prednesený na konferencii Matematika v škole dnes a zajtra
v Ružomberku 10. 9. 2007**

Vážené dámy, vážení páni,

minulú sobotu, 8. septembra tohto roku, sme si pripomenuli nedožitú 72. narodeninu iniciátora vzniku týchto každoročných konferencií – doc. RNDr. Viliama Chvála, CSc.

Preto je vhodné a správne, aby sme si v úvode tohtoročnej konferencie spomenuli na jeho život a dielo.

Viliam Chvál sa narodil 8. septembra 1935 v Moravskom Svätom Jáne. Gymnázium absolvoval v Malackách a po maturite v roku 1953 vyštudoval odbor matematická analýza na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po promócii v roku 1958 nastúpil ako stredoškolský profesor do Jedenásťročnej strednej školy v Šamoríne, kde pôsobil jeden školský rok. Okrem matematiky vyučoval aj latinčinu. V rokoch 1959 – 1962 pracoval ako asistent Katedry matematiky Pedagogického inštitútu v Martine. V roku 1963 prešiel na Katedru matematiky Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (ďalej UPJŠ) v Košiciach. Tu v roku 1968 vykonal rigoróznú skúšku. Vedeckú hodnosť *Kandidáta fyzikálno-matematických vied* získal v roku 1969 na Karlovej univerzite v Prahe v odbore „algebra a geometria“.

V akademickom roku 1970/71 absolvoval študijný pobyt v Taliansku na univerzite v Perugii u prof. Barlottiho, významného odborníka v oblasti incidenčných štruktúr. Okrem svojej vedeckej práce tiež prednášal v talianskom jazyku pre študentov riadneho magisterské-

ho štúdia. Pre nich pripravil aj príslušné učebné texty. Ako zaujímavú epizódu zo študijného pobytu v Taliansku doc. Chvál spomínal stretnutie s významným talianskym matematikom prof. Segrem, ktorý bol aj členom ústredného výboru Komunistickej strany Talianska a obdivovateľom nášho Alexandra Dubčeka. Prof. Segre daroval Chválovi vlastnú monografiu (B. Segre: Lectures on modern geometry, Cremonese, Roma, 1961). V písomnom venovaní v nej prezentoval svoju úctu k Alexandrovi Dubčekovi a k celému reformnému procesu u nás v historickom roku 1968.

Koncom roka 1971 sa habilitoval v odbore matematika na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach. Predmetom jeho habilitačnej práce bola problematika konečných projektívnych rovín. V roku 1976 odišiel na Ekonomickú fakultu Vysokiej školy ekonomickej v Bratislave, detašované pracovisko v Košiciach, kde v rokoch 1976 – 1985 pôsobil ako vedúci Katedry matematiky. V oblasti vedecko-výskumných aktivít bol úspešným riešiteľom úlohy štátneho výskumu s tematikou „*Hjelmslevových priestorov a aplikácií algebraických transformácií*“.

V roku 1985 prešiel na Prírodovedeckú fakultu UPJŠ, na ktorej prebral riadenie Katedry informatiky. Katedra pod jeho vedením dosiahla veľmi dobrú úroveň nielen v pedagogickej, ale aj vo vedecko-výskumnej práci. V tomto období doc. Chvál súčasne vypomáhal prednášaním na Vysokiej vojenskej leteckej škole v Košiciach.

V roku 1992 sa vrátil na Ekonomickú fakultu, detašované pracovisko v Košiciach. Tu sa aktívne zapojil do organizačných príprav založenia samostatnej Podnikovo-hospodárskej fakulty Vysokiej školy ekonomickej v Košiciach a následne sa stal jej prvým dekanom. Inicia­tívne sa venoval riadiacej práci na novovzniknutej fakulte a počas jeho vedenia vznikli jej ďalšie dve detašované pracoviská – v Michalovciach a v Revúcej. Na fakulte pôsobil až do roku 1996.

V roku 1996 nastúpil na tunajšiu Katecheticko-pedagogickú fakultu (ktorá v tom čase patrila do zväzku Žilinskej univerzity) ako vedúci Katedry matematiky. Po vzniku Pedagogickej fakulty novozriadenej Katolíckej univerzity v Ružomberku v roku 2000 sa doc. Chvál stal jej prvým, riadne zvoleným dekanom. Túto funkciu vykonával dva roky.

Do jeho plného, obetavého nasadenia, do jeho riadiacej, tvorivej pedagogickej a vedeckej práce vstúpila vážna choroba, ktorá v roku 2003 ukončila jeho pôsobenie na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Doc. Viliam Chvál skončil v pondelok 5. marca 2007.

Pracovníci našej Katolíckej univerzity sú vďační doc. Chválovi za jeho bohatý prínos v celej šírke akademických činností. Jeho životná bilancia je bilanciou múdreho, erudovaného, cieľavedomého a zásadového vysokoškolského učiteľa. Takto ho vnímali jeho kolegovia a mimoriadne si ho vážili študenti na všetkých školách, na ktorých pôsobil. Povestnou bola jeho zásadovosť: na to, čo povedal, sa dalo spoľahnúť, čo je v súčasnej dobe už vzácnosťou. Svojím hodnotovým a zásadovým postojom si získal prirodzenú autoritu v akademickom prostredí.

V rámci pedagogickej práce kládol veľký dôraz na kvalitu výučby matematických disciplín. Sám bol vynikajúcim prednášateľom a mal dar prednášať aj náročné kapitoly s ľahkosťou, zrozumiteľne, pútavo a prístupne bez zníženia ich odbornej úrovne. Podobný charakter majú aj jeho vedecko-pedagogické publikácie. Je spoluautorom 3 vysokoškolských učebníc a viac ako 30 vedeckých prác.

Zameranie jeho vedecko-výskumnej práce patrí do oblasti algebrickej geometrie, incidenčných štruktúr, konečných projektívnych rovín, nedezargovských projektívnych rovín, algebrických transformácií a ich aplikácií. Publikoval v popredných domácich a zahraničných časopisoch. Tiež sa venoval problematike matematických aplikácií v riešení konkrétnych technických problémov. S doc. M. Kopasom boli spoluriešiteľmi grantového projektu „*Optimalizácia parametrov ocelových lán za účelom zlepšenia ich úžitkových vlastností a životnosti*“, riešeného na Katedre mechanizácie, dopravy a vrtania Baníckej fakulty Technickej univerzity v Košiciach. Navrhli dva nové typy ocelových lán s výhodným metalickým prierezom na použitie v zdvíhacej technike. Práce boli uverejnené medzinárodnom časopise Drath, ktorý vydáva vo viacerých jazykových mutáciách nemecké vydavateľstvo v Bambergu. Okrem toho sa venovali kinematickej geometrii konštrukcie ocelového viacpramenného lana a niektorým ďalším problémom geometrie lán. V tejto oblasti spoločne publikovali 13 prác.

Doc. Chvál inicioval vznik každoročne konanej konferencie „*Matematika v škole dnes a zajtra*“, ktorá je zameraná na didaktiku matematiky. Táto konferencia sa postupne dostala do povedomia širokej matematickej obce doma aj v zahraničí. Jej ôsmy ročník sa koná práve teraz. Doc. Chvál má veľký podiel na tom, že Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku sa stala uznávaným pracoviskom vychovávajúcim novú kresťanskú učiteľskú inteligenciu.

Osobnostný profil docenta Chvála dokresľuje nielen jeho hlboký rozhľad v matematike, ale aj v ďalších oblastiach, ako je napr. literatúra, história, znalosť cudzích jazykov a ďalšie humánne smery. Kvalitná znalosť latinčiny, získaná v rámci klasického vzdelania, mu umožňovala prispieť k spresneniu prekladov niektorých častí Kódexu kanonického práva (aj počas konferencií venovaných tejto problematike, organizovaných Spišskou Kapitulou).

K jeho záľubám patrilo tiež hlboký vzťah k osobnej zbierke rôznych vydaní Biblie vo viacerých jazykoch a rôznych konfesii. S matematickou precíznosťou porovnával adekvátnosť jednotlivých prekladov. Ako netradičnú zaujímavosť možno spomenúť jeho prácu s viničom, pravidelné dopestovanie vlastnej úrody na základe znalostí získaných štúdiom odbornej literatúry.

Vážené dámy, vážení páni,

Ľudské osudy, ktoré prechádzajú našim životom, zanechávajú v nás svoje charakteristické stopy. Zvykne sa hovoriť, že každý človek je nahraditeľný. Avšak to, čo je skutočne nahraditeľné, je iba „pracovná“ funkcia, miesto, resp. zaradenie v povolání. Osobnosť človeka zostáva jedinečnou a nenahraditeľnou. V tom je Stvoriteľský zámer. Sme presvedčení, že hlboká brázda, ktorú doc. RNDr. Viliam Chvál, CSc., počas svojho aktívneho, tvorivého a naplneného života zanechal na poli matematiky a jej vyučovania, bude ešte dlho prinášať bohatú úrodu aj prostredníctvom akademickej obce tunajšej Fakulty a Univerzity.

Spracoval doc. RNDr. Melichar Kopas, CSc.

Predniesol doc. RNDr. Roman Frič, DrSc.